

GLASNIK

Naročnina znaša:

celoletna . . . . K 4.—
pololetna . . . . „ 2.—
četrtletna . . . . „ 1.—
Posamezna šte. „ 0.10

AVSTRIJSKE KRŠČANSKE TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE.

Št. 34.

V Ljubljani, dne 22. avgusta 1913.

Leto VI.

Avstrijske rdeče strokovne organizacije l. 1912.

Poročilo o delovanju rdečih strokovnih organizacij leta 1912 je v marsikaterem oziru velepušno. »Zmagoslavno prodiranje rdečkarje naletava po vseh črtah na odpore. Sicer se je res tudi leta 1912 nekoliko število članov povišalo, a nikakor ni poskočilo tako, kakor bi bilo pravzaprav ob velikanski rdeči agitaciji moralo poskočiti. Saj je znano, da z železno silo rdečkarji pritiskajo na delavstvo, da mora biti v njih zvezah združeno. Saj je rdeča zveza sklenila, da ne bo dobil dela tisti, ki ni vsaj že tri mesece v njih rdeči zvezi organiziran.

Koncem leta 1912 so šteje vse rdeče strokovne zveze v Avstriji 428.363 članov, 6458 več kakor leta 1911. Število se zdaj ni doseglo 463.671 članov, kolikor so jih našli leta 1907. Število članov je pa poskočilo lani na Dunaju in na Spodnjem Avstrijskem za 9548 članov in ni moglo pokriti, za kolikor je število članov v drugih pokrajinah padlo. Člane so rdečkarji izgubili na Češkem, v Bukovini, v Galiciji, na Koroškem in v Kranjskem, na Tirolskem in na Predarljskem. Med tem ko se je pri krščanskih strokovnih društvih pomnožilo število članov za 269 odstotkov, se je pa pri socialnih demokratih to število le za 153 odstotkov pomnožilo.

Ti podatki nam kažejo, da rdečkarja ne napreduje tako, kakor to sama želi. Res, velika je še vedno njena združena armada, a rekrutov, novih članov, pa le malo dobi. V kolikor nas čisto bomo pač vse storili, da ji kolikor mogoče njeno razširjenje na slovenskem jugu zavremo in da ji tudi kolikor le moremo že po njej zapeljanih revežev in rev iz njenih krempljev iztrgamo!

Rudniške bratovske skladnice v Avstriji l. 1910.

Koncem leta 1910 je bilo v Avstriji skupno 155 rudarskih bratovskih skladnic (proti 160 prejšnjega leta), od teh jih je bilo 141 (144) urejenih na podlagi zakona o bratovskih skladnicah z dne 28. julija 1889. leta, drž. zak. št. 127. Zmanjšanje števila bratovskih skladnic je povzročilo združenje nekaterih v eno bratovsko skladnico.

Bratovske skladnice so obsegale v tem letu: Eno bolniško in eno provizijsko blagajno 126; le eno bolniško bla-

gajno 1; le eno provizijsko blagajno 25; le eno podporno blagajno 3.

14 bratovskih skladnic, ki niso bile urejene v smislu zakona o bratovskih skladnicah, so bile vse provizijske ali podporne blagajne, brez stalnih članov. (To so bile prostovoljne podporne in provizijske blagajne.)

Bolniških blagajn pri bratovskih skladnicah je bilo na koncu leta 127, članov koncem leta 178.233, članov povprečno 177.426, od teh ženskih 7039, povprečno število članov ene blagajne 1431, število obolelih članov je bilo 119.553, obolenj 169.640, bolniških dni 2.342.694, porodov je bilo 283, z bolniškimi dnevi 10.368, umrlo jih je 1147. — Obolelost v odstotkih 95,6, povprečna dolgotra slučajev bolezní po dnehi 13:8, umrljivost v odstotkih 0,65, z upoštevanjem porodov.

Bratovske skladnice so imele skupnih prejemkov bolniških blagajn 8 milijonov 313.394 K.

Med temi so znašali tekoči prispevki članov in lastništev rudnikov 7.623.057 K.

Povprečni letni prispevek članov je znašal 23 K 37 vin.

Vseh izdatkov bolniških blagajn je bilo 7.795.643 K.

V zavarovalne (bolniške) namene se je izdalo 6.943.909 K, in sicer:

Bolniščina	3.336.710 K
Zdravniška pomoč	1.079.857 „
Zdravila	1.411.047 „
Bolniška oskrba	674.206 „
Pogrebščine	171.776 „
Izredne podpore	270.313 „
Upravni stroški	560.696 „

Višina podpornih izdatkov povprek za enega člana 39 K 14 vin.

Rezervni zaklad je znašal koncem leta 7.114.182 K.

Provizijske blagajne bratovskih skladnic.

Provizijskih blagajn je koncem leta 151, od teh je statistično obdelanih 141. Aktivne člane je imelo od 141 blagajn le 128. Ostalih 13 provizijskih blagajn ni izkazalo aktivnih članov, temveč le osebe, ki dobivajo rente.

Povprečno število članov: Polnoopravičenih aktivnih članov 176.611.

Manj opravičenih aktivnih članov 5278.

(Manj opravičeni člani so oni, ki so zavarovani le za slučaje nezgod.)

Povprečno število polnopravnih članov ene blagajne 1380.

Število z ozirom na invaliditeto in umrljivost celo leto zaznamovanih polnopravnih članov 178.827.

(Manj opravičeni člani tu niso vpoštevaní.)

Od teh je postalo med letom invalidov sploh 3334, % 19.

Med temi ponesrečenih 240.

Polnopravnih aktivnih članov je umrlo med letom sploh 1099, % 0,62.

Vsled ponesrečenja v službi 184.

Enoletno opazovanih invalidov (provizioniranih polnopravnih članov je bilo) 26.605.

Teh je umrlo med letom sploh 1663, % 6,3.

Enoletno opazovani (beobachtete):

Ženske (vdove) po polnopravnih članih 145.270.

Otroci (sirote) po polnopravnih članih 250.182.

Med letom jih je umrlo:

Ženski (vdov) sploh 2001, % 1,4.

Otrok (sirot) sploh 4612, % 1,8.

Skupni dohodki provizijskih blagajn so znašali 16.999.583 K, med temi:

Tekoči blagajniški prispevki 10 milijonov 526.065 K.

Obresti 5.185.727 K.

Vsi izdatki provizijskih blagajn so znašali 13.879.985 K.

Od te vsote se je izdalo za zavarovalnino, in sicer provizije za:

Invalide 6.719.025 K

Vdove 2.173.482 „

Sirote 537.123 „

Povprečna letna provizija polnopravnega člana je znašala 250 K 74 v.

Povprečna letna provizija za vdove po polnopravnem članu 101 K 86 vin.

Povprečni letni podporni prispevek sirote 37 K 67 vin.

Rezervni zaklad je znašal ob zaključku leta 122.388.078 K.

Opomba: Statistika velja pri bolniških blagajnah le za 124 blagajn.

Av gust Bebel umrl.

Socialno demokracijo celega sveta je zadela velika izguba. Avgust Bebel, stebel in prvobuditelj in boritelj socialno demokratičnih nazorov, je dne 13. avgusta v Curihu v Švici za vedno zatislil oči.

Bebel je bil sin podčastnika in se je v mladosti izučil strugarstva. Rojen je bil v Kelmorajnu. Dvanajstletnemu dečku so umrli starši in ga je oskrbnišvo sirot dalo v pouk k nekemu strgarskemu mojstru. Hotel je biti tudi vojak, toda se mu nakana ni posrečila. Kot dvajsetleten mladenič se je naselil v Lipskem, kjer si je ustanovil samostojno delavnico in je pričel tudi s političnim delovanjem. Kot mlad pomočnik je bil član katoliškega

društva rokodelskih pomočnikov in je v teh društvih dobil prvo naobrazbo. Ko je pričel Bebel javno delovati, se pri njem ni kazalo kako nagnjenje za socialno demokracijo. Pridružil se je struji, ki je hotela, da se delavci izobrazujejo v društvi in da delavska društva ne smejo gojiti politike. Bil je nasprotnik Lassalijevih nazorov. V Bismarku je videl vteleseno reakcijo. Bil je tedaj nekaj Vsenemec.

Leta 1867 je bil izvoljen v severnonemški državni zbor in je pripadal saški ljudski stranki. Njegov prvi govor je kazal, da simpatizuje Bebel z meščanskim svobodnimisljstvom. Eno leto potem se je izvršil v njem prevrat in se je priklopil Marksovemu nazoru, katere je zastopal in zagovarjal do smrti. Ta prevrat se je izvršil pod vplivom Liebknechta, ki se je seznanil z Beblom v Lipskem.

Bebel je bil izborni organizator. Leta 1896 se je ustanovila nemška socialno demokratična stranka kot del internacionale pod predsedstvom Bebla. V Eisenachu ustanovljena socialna stranka se je združila leta 1875. s pristaši Lassalla in je ostala od tedaj edina. Zaradi veleizdaje je dobil Bebel dve leti ječe. Vsega je presedel v ječi 57 mesecev.

Bebel je bil eden najboljših parlamentarnih govornikov. Bil je tudi pisatelj in njegova knjiga »Die Frau und der Sozialismus« mu je prinesla mnogo slave in denarja. Kot delavec je Bebel poznal delavske težnje praktično, v teoriji pa je bil Marksist do kosti in je do zadnjega stal za Marksove ideje.

Kot nasprotnik je bil odločen, toda dostojen. Za socialno demokracijo pomeni smrt Bebla hud udarec, ker mu ne bo lahko določiti enakega naslednika. Rajni Bebel je umrl v 74. letu svoje starosti.

Delavske nezgode na Francoskem v letu 1911.

Na Francoskem se je po poročilih delavskih nadzornikov v letu 1911. ponesrečilo pri delu 534.650 oseb. Smrtnih slučajev se je pripetilo 2436, 5967 poškodb je imela za posledico stalna nesposobnost za delo, 520.626 oseb je bilo lahko poškodovanih in je nesposobnost za delo trajala le začasno.

Največ poškodb se je pripetilo pri izdelovanju navadnih kovin, namreč 105.767, med temi smrtnih 148 in težkih s stalno nesposobnostjo pa 1158.

Možganski valovi, družba z omejeno zavezo.

Angleški: D. Bayley. Slovenski dr. J. K.

»Če misli, da si bom odprl štacuno in prodajal likalnike in vrata za v dimnike, je zgrešil pot.«

Naglo obstane ter se vzravna in zažvižga.

»Slava!« zašepne Ivan! »Naravnost v roke mi igra. On izpreminja svojo trgovino v javno družbo in tukaj ga vjamem.«

Marica mu pride v skrbeh nasproti, ko vstopi v vežo.

»Ali je dobro?« vpraša.

»Ustreliti se dam, če je,« ji pravi Ivan. »On pravi, da si moram služiti sam svoj živež, preden vas moram dobiti. Ali ste kdaj že slišali tako bedarijo?«

»Ali je to vse, kar je rekel, dragec?«

»Nikakor ne. Pravil mi je, da boste, če vas vzamem, v enem letu do smrti bolni od mene in ubežali domu, ker bom vedno visel ob vašem predpasniku.«

»Tako bi,« pravi Marica. »Nobena žena ne potrebuje moža, ki bi vse dni doma po hiši begal.«

»Predraga,« pravi Ivan. »Jaz bi se nikoli ne naveličal z vami.«

»Oj, da ne bi! V šestih tednih bi bili do solz naveličani. Za živ svet ne morem videti, kaj imate zdaj na meni radi, vem pa, da čim manj boste imeli od mene, tem manj gotovo boste spoznali, kako navadne vrste ženska sem.«

»Vi ste tako nevarni, kakor vroči valovi na Severnem tečaju. Kdaj me poročite?«

»Ko mi oče pove, naj vas.«

»Menda je dovolj, če vam jaz pravim, naj me poročite.«

»Zdaj ste predrzni. Če mi oče ne dovoli, se ne omožim. To bi ne bilo prav.«

»Vi ste zelo stare baže,« pravi Ivan.

»Zdi se, da ste mi podobni,« mu odvrne. »Bodite pametni, ljubi moj. Kaj pa je pravzaprav, kar zahteva oče od vas?«

»Menda hoče, da bi šel vsak dan v trgovino, da bi se midva drug drugega ne naveličala. On ne razume. Jaz bi se vas ne mogel naveličati v milijon letih.«

»Kako strašno!«

»Kaj?«

»Kako strašno bi me bilo pogledati, ko bi bila en milijon let stara.«

»Tega ne verjamem. Marica, zakaj nočete biti pametni, pa me poročite?«

»Jaz bi ne bila pametna, ko bi to storila. Oče ve, kaj je najboljšo.«

»Jaz ne mislim, da bi vedel.«

»Jaz pa. Ivan, zakaj ne poizkušate lotiti se kakega poštenega dela za izpremembo? Vi ne delate ničesar, razen da se zabavate.«

Tudi ona ni imela hroščev za resno reč.

»Ravno narobe. Te dni ne delam družega, nego da mislim na vas in si želim vas dobiti.«

»Potem je čas, da nekoliko izpremenite. Oče je zelo moder. On mora živeti z menoj devetnajst let in ve, kako neznosna oseba sem v hiši. Če bi se vi lotili dela, bi vas to ozdravilo od tiste vrste neumnosti, ki ste jo prej povedali.«

»Neumnost misliti na vas? Ali vi nikoli ne mislite name?«

»Speč in bdeč; nikoli mi ne pride te iz spomina,« odvrne.

»Ali nisem jaz vredna, da se lotite dela?«

»Vredni ste marsičesa, toda delo je tako pusto, tako navadno. Vsak že dela. Mnogo bolj izvirno in zanimivo je, če se ne dela. Kdaj me hočete poročiti, dragica?«

»Povedala sem vam, kdaj.«

»Potem ne ostane nič družega, nego družba. Vaš oče pravi, če ustanovim družbo, ki bo nosila, da mi potem dovoli vas vzeti.«

»Ali je on nasvetoval družbo?«

»Ne. Jaz sem jo. In on je dejal, da bi to šlo.«

»Ali ne bi bilo treba, da bi bili zelo prebrisan v trgovini, če bi kaj takega hoteli narediti?«

»Jaz si mislim, da je tako.«

»Ali ni tu nobene druge poti?« vpraša v skrbeh.

»Zdi se, da ne sodite previsoko o moji razumnosti,« pravi.

»Pač, Ivan. Toda kdor ustanavlja družbo, mora biti res tako zelo razumen.«

»Mislim sem na družbo, ki je zavezana plačevati,« ji odvrne Ivan. »Ne bodite v skrbeh. Jaz jo izpeljem.«

»Upam, da boste mogli to napraviti,« pravi v odmorih. »Kakšna je družba?«

»Bistvo uspeha je tajnost.«

»Meni pa pač morate povedati.«

»Ne. Če bi to storil, bi vaš oče rekel, da ste mi vi pokazali, kako in kaj in sklepal bi potem, da sem bil jaz preneumen, da bi bil sam to storil.«

»Saj mu ne potrebujemo praviti.«

»Marica, to ni vas vredno,« odgovori svečano. »Jaz moram dobiti ali izgubiti na lastno pest. Spoštovanje do samega sebe to zahteva.«

»Morda imate prav,« pristavi. »Mislim pa, da vam je treba pomoči. Mestni ljudje so tako zelo zvití.«

Potem pridejo delavci, ki kopljejo zemljo in kamenarji, teh se je ponesrečilo 64.308, z 516 smrtnimi in 709 za delo popolnoma nesposobnimi slučaji. Rudarjev se je ponesrečilo 60.254, med temi 434 smrtno in 518 težko s stalno nesposobnostjo. Pri prevažanju je bilo ponesrečenec 47.325, smrtnih slučajev 477, težkih poškodb pa 501. V trgovini se je pripetilo 40.535 slučajev, med njimi 131 smrtnih in 285 slučajev s posledico stalne nesposobnosti. Tekstilna industrija 29.062 poškodovancev, 47 smrtnih in 423 težkih slučajev. Pridobivanje kovin 38.998 ponesrečenec, 105 smrtnih in 307 stalno nesposobnih za delo. Lesna industrija 29.203 poškodbe, 100 smrtnih, 307 težkih. Kemična industrija 22.011 slučajev med temi 84 smrtnih in 163 težkih. Živilska industrija 25.961 poškodb, med njimi 108 smrtnih slučajev in 256 poškodb s stalno nesposobnostjo. Kmetijstvo in gozdarstvo je imelo 3659 nezgod, 91 smrtnih in 155 s stalno nezmožnostjo za delo.

To so glavne panoge dela, ki jih navajamo in pri katerih se pripeti največ nesreč. Statistika kaže tudi druge panoge, toda iz teh samih je lahko razvideti, da je delavec res vojak, ki stoji vedno izpostavljen v delu pred sovražnikom pohabljenosti in smrtne nevarnosti.

Obratne smrtne nezgode na Angleškem v letu 1912.

V tej industrijski in pomorski državi se je po poročilu »The Board of Trade Labour Gazette« v letu 1912 smrtno ponesrečilo 5046 ljudi. 742 več kakor v letu 1911, in 725 več kakor v povprečni petletni dobi 1907—1911. Vzrok tej prikazni so ponesrečenja na morju, vsled katerih je izgubilo življenje v letu 1911 1254, v letu 1912 pa 1983 pomorščakov. Leta 1912. se je potopila velika ladja »Titanic«, to je tudi vzrok velikemu številu smrtno ponesrečenih. Pri rudarstvu je bilo usmrčenih 1311 ljudi, in sicer pod zemljo 1134, nad zemljo pa 177. V kamenolomih 73, pri železnicah 403, pri tekstilni industriji 73, kovinarjev 190, stavbarstvo ladij in strojev i. dr. 332, raznih drugih ne k tekstilni industriji spadajočih 350, dok, skladišča, stavbe i. dr. 315, raznih drugih 16. Povprečno je bilo v petih letih, 1908 do 1912, ponesrečenih na leto: Pri mornarstvu (vožnja na ladjah) 405, rudarstvo 136, kamenolomi 106, železnice 65, netekstilne tovarne 22, tekstilna industrija 7.

V označenih obratih je bilo zaposlenih 6.600.000 oseb. Veliko število smrtno ponesrečenih izkazuje rudarstvo, namreč 1311 ljudi, medtem ko izkazuje Francoska za leto 1911 le 434 slučajeve.

Socializem v Avstriji v številkah.

Čas, letnik 7. za l. 1913., zvezek 4. A. U.

Nekaj števil o socializmu v Avstriji. Sestavi sem jih po uradnih podatkih za l. 1911 (iz knjige: Die Arbeitstellungen und Aussparungen in Österreich während des J. 1911. Herausgegeben vom k. k. Arbeitsstatistischen Amte im Handelsministerium. Wien 1912). Človek se na prvi pogled teh števil kar ustraši, ko vidi pred seboj vso moč socialne demokracije in poleg nje razmeroma tako majhno četo krščansko-socialnih delavcev. Seveda treba števila prav umeti, Avstrija je agrarna država in kmetje so pač po veliki večini naši. Potem je med delavstvom še premnogo neorganiziranih delavcev in tudi tu bo večina naših, ker to treba priznati, da je delavce ložje socialistično organizirati, s sovrastvom proti kapitalistom in z obeti socialistične države, kot pa krščansko-socialno, z nauki socialne pravičnosti in solidarnosti. Zato splošnega socialnega stanja po teh številkah ni mogoče premeriti in presoditi. Pač pa kažejo v čudni luči, kako je z organiziranim, torej zlasti industrijskim delavstvom. Socialistov je v Avstriji že šestkrat toliko kakor krščansko-socialni organiziranih delavcev. V vseh deželah so socialisti v večini, celo na Tirolskem, samo Kranjska je častna izjema. Za društvene namene prispeva vsak socialist na leto razmeroma po štirikrat toliko kakor krščansko-socialni delavec, dasi dobiva letne podpore le komaj dvakrat toliko. Vse drugo gre (če ne vpoštevamo gotovo nemajhnih dohodkov voditeljev) za moč socialne demokracije, n. pr. samo za liste in agitacijo 2 milijona kron na leto. Sklad za štrajke znaša že 4 milijone kron, a poleg tega sklada imajo še tajne sklade (takozvane »Solidaritätsfonds«).

Naj bi te številke vse prepričale, koliko se čaka dela za krščansko-socialno organizacijo in kako nujno je. »Res clamat, vehementer clamat!« (Leon XIII.)

Statistika.

Organiziranih strok	krščansko-socialno	25	
	socialistično	56	
Število organiziranih delavcev.			
	Kršč.-soc.	Socialistič.	
Dunaj	12.772	153.622	
Spodnja Avstrija	5.105	33.988	
Češka	12.102	93.358	+74.358 ¹
Moravska	20.180	30.138	
Šlezija	5.907	17.093	
Zgornja Avstrija	5.268	11.825	
Solnograška	1.158	5.045	
Štajerska	1.386	25.620	
Koroška	329	6.568	
Kranjska	7.625	2.939	
Tirol, in Vorarlb.	6.366	9.959	
Dalmacija, Istra, Primorsko	775	11.697	
Galicija in Bukovina	2.684	18.827	
Od drugod	395	1.216	
	72.052	421.905	+74.358

	Kršč.-soc. org.	Socialistična
Dohodki 1911	545.932-09	9.191.346-06
Izdatki	524.298-90	8.542.182-27
Imetje koncem l. 1911	311.045-73	13.145.274-37
		+4.948.898-03 (Štreik-fonds).

Na posameznika pride!

letnih doneskov	6—	21-78 za društ. nam.
		+ 5-46 za štrajke
letne podgore	4-13	7-32
imetta	6-73	31-15

Izdatki leta 1911.

Podpore:		
Za štrajke	35.484-36	400.780-15
brezposelne	38.102-31	1.332.867-78
potnino	4.230-46	209.638-66
pravno varstvo	12.828-85	150.989-89
bolnišičino	100.687-20	1.000.174-05
onemogle		304.144-71
obsrtnino	45.646-97	244.038-38
v sili		533.001-88
Drugo!		
Za liste in knjižnice	78.835-50	1.357.424-39
agitacijo	44.210-23	1.060.565-13
upravo (osebno)	49.330-58	898.689-42
upravo (stvarno)	56.288-47	666.824-51
Skupaj	524.298-90	8.542.182-27

Nekatere stroke:	Krščanski socialisti		Socialisti	
	število	dohodki 1910	število	dohodki 1910
Tiskarji	8.832	118.556	13.639	1.485.795
železnikarji	2.008	30.420	59.470	695.545
lesarji	—	—	28.627	758.283
zidarji	—	—	28.471	524.504
kovinski delavci	1.158	30.612	56.121	1.230.618
tekstilni	10.032	120.983	41.609	589.083
tobakni delavci	6.075	97.697	8.861	143.444
peki	2.333	34.967	9.984	213.144
prebivalci (Solchev)	1.007	40.376	13.950	13.950
mesarji	350	704	578	13.804
				3.971-44

¹ Samostojno organiziranih (čeških secesionistov).

Bolniško zavarovanje v raznih državah.

Da si moreje predstavljati slovenski delavci obseg in pomen bolniškega zavarovanja v Evropi, jim podajemo s tem malo sličico, iz katere naj si napravi vsak sam sodbo o tem predmetu.

V Nemčiji obstoji prisilno bolniško zavarovanje za vse mezdne delavce in za one, ki se pečajo z domačo (hišno) obrtjo, dalje za nastavljenca do plače 2500 mark. Poleg prisiljenega zavarovanja obstoji tudi prosto bolniško zavarovanje za one, ki ne spadajo pod obvezno zavarovanje, naj si bodo delavci, nastavljenca, družinski člani delodajalcev in mali podjetniki. V nemški državi je bilo v letu 1900 65 milijonov prebivalcev, med temi je znašalo število mezdnih delavcev 16,5 mili-

jona. Bolniško zavarovanje se je vršilo po krajevnih bolniških blagajnah na podlagi vzajemnosti s samoupravo in po nadomestnih blagajnah. (Vzajemna zavarovalna društva.) Vseh blagajn je bilo 23.009 s 14 milijoni zavarovancev. (Po novem zakonu z dne 19. julija 1911 10.000 blagajn z 20 milijoni zavarovanci.)

Prispevkov plačujejo delavci dve tretjini, delodajalci eno tretjino v odstotkih plač. Delodajalci, katerih delavci so zavarovani pri nadomestnih blagajnah, plačajo prispevke pri rednih bolniških blagajnah. Prosto voljno zavarovani plačajo zavarovalnino sami.

Blagajne so imele dohodkov 397,5 milj. mark, ali na vsakega zavarovanca 28,3 mark. Zavarovanci dobivajo v slučajih bolezni: a) Prosto zdravljenje in 50% povprečne ali dnevne plače kot bolniščino, ali pa prosto bolniško oskrbo in polovico bolniščine za družino za čas 26 tednov. Tudi je dopustno podpore zvišati, in sicer potem premembe pravil. Raztegne se podpora tudi lahko na podporo slabotnih ozdravljenec, za pomoč babic, zdravniško poročniško pomoč, podporo za časa nosečnosti, dojenja in za pomoč družinam.

Izdatki bolniških blagajn so znašali 357,4 milijona mark ali za vsakega obolelega 62,7 in za vsaki dan bolezni 3,2 marke.

Ko stopi leta 1914. v veljavo novi zakon, tedaj bo znašala obremenitev kakih 60 milj. mark več letno.

Za rešitve sporov obstoji zavarovalni višji državni in deželni zavarovalni urad pri enakem zastopstvu delavcev in delodajalcev. Prepri se rešujejo brezplačno, le višji zavarovalni urad sme podlegli stranki naložiti pristojbino od 1 do 20 mark.

V Avstriji imamo prisilno in prosto bolniško zavarovanje (zakon z dne 30. marca 1888.) Prisilno zavarovanje obsega obrtno delavstvo in obratne uradnike, prosto voljno pa kmetijstvo in domačo (hišno) obrt. V letu 1909 je bilo poleg 140 bratovskih skladnic 3347 bolniških blagajn z 3,34 milj. zavarovancev. Prebivalstva je bilo 27,8 milj. duš, med temi 10 milijonov mezdnih delavcev. Prispevki bolniških blagajn so v bistvu isti kot v Nemčiji. Dve tretjini v odstotkih po plači prispevajo delavci in eno tretjino delodajalci. Prosto voljnimi pomožnim blagajnam niso podjetniki dolžni plačevati kakih prispevkov. Bolniške blagajne imajo samoupravo, in sicer z dvema tretjinama delavcev in eno tretjino delodajalskih zastopnikov. Zavarovanja dobijo poleg brezplačnega zdravljenja tudi bolniško podporo za čas 20 tednov po 60% od običajne krajevne plače. Porodnice dobivajo štiritedensko podporo. Razširjenje podpor je dopustno. Prepri razsoja razsodišče vsake bolniške blagajne. V letu 1909 je bilo dohodkov 64 milijonov mark, ali na zavarovanca 19,2 marke. Izdalo se je za 56,2 milj. mark, ali za vsakega obolelega počez 31,22 mark, ali za vsaki dan 1,81 mark. (To naj ee primerja z Nemčijo.)

Na Ogrskem imajo tudi prisilno in prosto bolniško zavarovanje, in sicer prisilno za v obrti in trgovini zaposlene do letnega zaslužka 2000 mark. Prosto voljno zavarovanje pa obsega poljedelstvo, domačo obrt in domače (hišne) službe in druge prisilnemu zavarovanju neobvezne ljudi. Pri 21 milijonih prebivalcev je bilo 3,2 milj. mezdnih delavcev. Krajevne blagajne — deželne blagajne za slučaje bolezni in nezgod imajo samoupravo. Vseh blagajn je bilo 182 z 0,9 milj. člani. Prispevke plačujejo po odstotkih zaslužka, vsak del polovico, torej delavec polovico in delodajalec tudi. Dohodkov je bilo 16,4 milj. mark, ali na zavarovanca 18 M. Poleg brezplačnega zdravljenja ima vsak član tudi pravico do bolniščine, ki jo dobiva za čas 20 tednov, dalje obstoja brezplačno zdravljenje družinskih članov. Stroški so znašali 14,3 milijona mark, ali za obolelega 44,26 mark, dan bolezni 2,63 mark.

Razsodišče in delavski zavarovalni urad, v katerih je zastopano enako število delavskih in delodajalskih zastopnikov, razsojajo prepri, ki nastajajo iz zavarovalnega razmerja. Zavarovalne vsote so navedene povsod v markah, kakor jih podaja statistika.

V Italiji obstoja prosto voljno zavarovanje za delavce vseh vrst. (Zak. z dne 15. aprila 1886.) in prisilno bolniško zavarovanje za ženske delavke v starosti od 15 do 50 let. Zavarovanje se vršijo vpisanih in prostih pomožnih društvih z in brez predprave. Leta 1910 je bilo 6536 takih društev z 1 milijonom članov. Poleg teh pa še obstoja državna materinska blagajna. Prispevki so znašali 7,5 milj. mark ali na zavarovanca 7,5 mark. Delavke plačujejo od 15. do 20. leta 0,40 mark in

med 20. in 50. letom 0,80 mark letno, delodajalci istotako. Državni prispevek znaša 8 mark za vsako porodnico. Zavarovanci dobivajo večinoma le bolniščino in posmrtnino, ne pa zdravniška in zdravljenje v bolnišnici. Podpore določajo pravila podpornih društev, ki pa niso enaka. Izdatkov je bilo 4 milj. mark ali za člana 4 M. Pripomoč 24 m., državni prispevek 8 m., skupaj 32 mark na osebo.

Kakor se razvidi, je v Italiji zavarovanje za bolezni precej pomanjkljivo. Manjka zdravniška, zdravil in zdravljenja v bolnišnicah na račun bolniške podpore. Moški delavci sploh niso prisiljeni k zavarovanju.

Francoska ima v smislu zakonov z dne 15. julija 1850 in 1. aprila 1898. prosto voljno bolniško zavarovanje za delavstvo. Rudarji imajo do zaslužka 2000 mark na leto prisilno bolniško zavarovanje. V letu 1911 je bilo v Franciji 40 milijonov prebivalcev in deset milijonov mezdnih delavcev. Zavarovanje se vrši kakor v Italiji potom pomožnih društev, katerih je bilo 22 tisoč 530, s 4,4 mil. rednih in 0,5 mil. častnih članov (častni člani so menda posebna republikanska naprava) in 199 rudarskih blagajn z 205.000 člani. Prispevki so v letu 1911 znašali 41 milj. mark (na rednega člana 9,45 mark). Prosto voljni prispevki se plačujejo kot v Italiji, prisilni kakor v Avstriji in Nemčiji. Bolniške podpore kot na Laškem. Poleg tega je pa tudi skoro za vse člane starostna in invaliditeta podpora (227.000 podpiranih, izdatkov 16,2 mil. mark).

V Belgiji obstoja prosto voljno bolniško zavarovanje na podlagi postav z dne 3. aprila 1851. 23. januarja 1894, 19. marca 1898. V letu 1910 je imela Belgija 7,4 mil. prebivalcev in 2,1 mil. mezdnih delavcev. Zavarovanje oskrbuje 3550 pomožnih društev z 240 tisoč člani. Prispevkov se je vplačalo 3,8 mil. mark (za člana 9 mark). Bolniška podpora je kakor v Italiji, le da je v Belgiji tudi na razpolago zdravnik in zdravila v največ slučajih. Izdatkov je bilo 3,6 mil. mark, ali za vsakega obolelega 36 m. in za vsak dan bolezni 1,60 m. Prepri razsoja razsodišče, sicer urad. sodnija.

Velika Britanija (Angleško) ima v smislu zakona z dne 16. decembra 1911, prisilno zavarovanje za vse delavce in nastavljenca (zadnji z letnim dohodkom do 3264 mark). Zavarovanje se vrši po državnem dopuščenih društvah in poštinih blagajnah. Prosto voljno zavarovanje obstoji za one, ki niso podvrženi prisilnemu zavarovanju, in sicer do letnih dohodkov 3264 mark. V letu 1911 je bilo na Angleškem 45,2 mil. prebivalcev in 14 mil. mezdnih delavcev je približno 14,7 milj. zavarovancev. Prispevki so sledeči, in sicer tedensko za vsakega zavarovanca in od dnevnega zaslužka več kot 2,50 mark: delavec, moški 33 pf., ženska 25 pf., delodajalec 25 pf. in država 17 pf. Pri nižjih plačah plačujeta višje prispevke delodajalec in država. Država prispeva tudi k prosto voljnemu zavarovanju dve desetinki zneska. Bolniška podpora je: a) prosta zdravniška pomoč in zdravila, b) bolniščina po 26. tednih vplačevanja, tedensko 10-20 m. za moške, 7-65 m za ženske in sicer za čas 26 tednov. c) Invalidna renta po 104 tedenskih prispevkih tedensko 5-10 mark, pri nesposobnosti za delo za čas do zopetne sposobnosti ali pa do 70. leta starosti, d) Materinska podpora po 26, pri prosto voljnem zavarovanju po 52. tednu prispevkov, 3050 mark za zavarovane matere in nezavarovane žene zavarovanih mošev, c) prosto zdravljenje v raznih zavodih (pri jetiki in drugih sličnih boleznih) in drugo zdravljenje v bolnišnicah ter podpora svojcev. Označene podpore je dopustno raztegniti (zvišati). Ako zakrivi kdo sam bolezen, ne dobi bolniščine. Osebe, ki zastanejo s prispevki, dobe primerno manje podpore. Prepri razsojajo zavarovalni komisarji, sodišče in nadsodišče.

Norveška ima po zakonu z dne 18. septembra 1909 in 1. aprila 1911 prisilno zavarovanje za delavce in nastavljenca vseh vrst dela z letnim dohodkom do 1575 mark (v mestih) in 1350 mark na deželi. Prosto voljno zavarovanje obstoja za neobvezne z letnimi dohodki do 1125 mark ali do 11 tisoč 250 mark premoženja v mestih, na deželi pa do 900 mark letne plače ali pa 7875 mark premoženja. V letu 1910 je imela Norveška 2,4 mil. prebivalcev in 0,4 mil. mezdnih delavcev. Bolniško zavarovanje se vrši v isti obliki kakor v Nemčiji po bolniških blagajnah. Posebne blagajne za tovarne, rudnike itd. so dopustne. Okrožnih blagajn je bilo 685 z 400.000 člani. K prispevkom donaša tudi država. Plačuje se: delavec šest desetink, delodajalec 1 desetinko, občina 1 desetinko,

država 2 desetinki premije v odstotkih plače. Bolniška podpora: a) prosta zdravniška pomoč in bolnišnica v znesku 60 odstotkov povprečno plače ali pa prosto zdravljenje v zavodih (bolnišnicah) za čas 26 tednov, b) Isto za porodnice za dobo 6 tednov, c) prosta zdravniška pomoč za zakonske in otroke pod 15 let stare, d) mrtvaščina, 25dnevna plača do 56 mark. Prepri se razsojajo kakor v Nemčiji (Odbor in državna zavarovalnica).

(Dalje sledi.)

Pravnik.

RAZSODBE OBRTHNIH SODIŠČ.

Delavec, ki je bil sprejet v delo pred pričetkom tvorniškega obrata, ne izgubi značaja pomožnega delavca, četudi je opravljal druga dela. (Razsodba obrtnega sodišča v Ljubljani z dne 17. februarja 1912).

Tožitelj je delal kot pomožni delavec v parketni tovarni T. ter je nameraval premeniti mesto. Vsled tega se je ponudil toženemu B. ki mu je obljubil, da mu pismeno naznani, kdaj bo mogel pri njem nastopiti službo. Dne 3. januarja 1912 je potom karte naznanil tožitelju, da lahko takoj k njemu pride, kakor hitro bode zapustil službo pri T. Dne 8. januarja je vstopil tožitelj pri toženemu B. v službo in je opravljal razna dela, ker parketna tovarna še ni bila dovršena. Dobival je dnevne plače 2 K 60 vin. Plača mu je bila izplačana ob tednu, zaradi odpovedi ni bilo nič pogojenega. Dne 10. februarja, preden je prišla tovarna v obrat, je bil tožnik brez odpovedi odslovljen. H. je vložil tožbo pri obrtnem sodišču za odškodnino štirinajst dni ne odpovedi. Proti temu je navajal toženi B., da je bil H. pri njem kot navaden dninar in da se ga je le kot takega smatrati, ker tovarna še ni bila v obratu.

Obrtno sodišče je tožbi ugodilo.

V slučaju bolezni v odpovedni dobi ni izplačati mezde. (Razsodba obrtnega sodišča v Jägerndorfu z dne 5. aprila 1912).

Pri toženemu proti plači 20 kron tedensko in osemdnevni odpovedi zaposlen tožitelj (kurjač) je tožitelju dne 16. marca odpovedal delo in od tega dne ni prišel na delo, ker je zbolel. Dne 21. marca je prišel k toženemu po bolniški listek, pri tej priliki mu je toženi izjavil, da je odpušen iz dela, ker je od 16. marca neopravičeno izostal od dela. Tožba za plačilo ene tedenske plače je bila odklonjena. Razsodba se v temeljuje s tem, da je tožitelj sam dal odpoved in potem ni več prišel na delo, torej ni delal in mu tudi ne pripada plača.

Obrtni podjetnik je le pri rednem izstopu pomožnega delavca zavezan dati spričevalo. (Razsodba obrtnega sodišča v Gradcu z dne 19. okt. 1912).

Tožitelj je bil kot raznašalec kruha proti osemdnevni odpovedi zaposlen in je bil brez odpovedi odpušen, ker ni hotel iti v odkazani okraj. Tožitelj zahteva, da mu izroči toženi spričevalo, ta pa pravi, da istega ni dolžan dati.

Tožbi za spričevalo se ni ugodilo.

V zmyslu § 81. obrtnega reda je vsaki obrtnik obvezan, dati pomožnemu delavcu na njegovo zahtevo pri rednem izstopu iz dela spričevalo. Tu pa nastane vprašanje, ali se je v tem slučaju izstop izvršil redno? Vprašanje se mora zanikati, ker se je delavno razmerje razdrlo po krivdi tožitelja, vsled odklonitve dela in je bil vsled tega v zmyslu § 82. lit f, obrtnega reda predčasno po lastni krivdi odpušen.

»Ako vam ni prav, lahko greste,« ne vsebuje odpovedi dela. (Razsodba obrtnega sodišča v Gradcu z dne 26. avgusta 1912).

Zahteve uslužbencev konsumnih društev ne spadajo pred obrtno sodišča. (Sklep obrtnega sodišča v Gradcu z dne 4. decembra 1912).

Okno v svet.

Poskušen napad na brzovlak. Železniški čuvaj Anton Haberl v Podkloštru na Koroškem je našel na progi ne daleč od svoje čuvajnice tik pred prihodom brzovlaka na tiru velik, na štiri ogle obrezan kamen v premeru pol metra. Če bi ne bil kamen pravočasno odstranjen, bi bila nesreča neizogibna. Uvedla se je stroga preiskava, ki pa dosedaj še ni imela nobenega uspeha.

Smrtna nesreča se je pripetila v noči od 22. na 23. julija t. l. na kolodvoru v Beljaku. Lampist južne železnice Mihael Karminšek je hotel med premikanjem voz prehiteti lokomotivo, ki premika vozove. Pri tem ga je lokomotiva prehitela in mož je padel pod kolesa, ki so mu odtrgala glavo od trupla. Glava je ostala na mestu nesreče, truplo ponesrečenca pa je vlekla lokomotiva še kakih 30 korakov naprej.

Škoda vsled zadnjih povodenj na Ogrskem. Zadnje povodnji na Ogrskem o katerih smo zadnjič poročali, so napravile na Ogrskem samo na polju za 30.000.000 K škode, ostalo škodo pa cenijo približno na 100.000.000 K.

Gospod Cochon, znani pokrovitelj in branitelj vseh onih nesrečnikov v Parizu, ki so iz kakršnegakoli vzroka z družino ostali brez stanovanja, je nedavno zopet dobro izpeljal en tak slučaj. Zvedel je bil, da so opekarskega delavca Blancarda z ženo in šestimi otroci vrgli iz stanovanja in se sedaj vsa družina v obupni bedi potika od zatišja do zatišja. G. Cochon se je takoj odpravil, da jih poišče. Dobil je družino zbrano okrog majhnega samotěžvozička, na katerem se je nahajalo »pohištvo«. Pozval jih je, naj gredo z njim, da

skupno poiščejo stanovanje. Družina je ubogala; žena je rinila voziček, mož je pa krotil otroke. Iz predmestja je Cochon zavil v bogate mestne ulice in družina je postajala vedno bolj nezaupna. Tedaj se Cochon ustavi pred krasno palačo — borzo — in spravi družino skozi neka postranska vrata v poslopje. Po hodnikih in stopniščih se v nervozni naglici gnetejo denarni mogotci. Mednje stopi g. Cochon in glasno zakliče: »Samo trenotek, gospoda! Tu je družina, ki bi morala na cesti poginiti, ako bi ne našla človeškega usmiljenja. Dovolite mi tedaj, da ji v tej prostrani zgradbi poiščem človeka vredno stanovanje.« Tega gospodu Cochonu seveda niso dovolili, pač pa so mu obilo darovali za revno družino, ki je bila tako rešena najhujše bede.

Izdajatelj: Fran Ulreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Miha Moškerc. — Tisk »Katoške tiskarne«.

Ste že pokusili kavo s
Francovo perl-ržjo,
znamka :Perlo:?

Ista ugaja tudi brez
zrnate kave.

Tovarne za asbestskrilj „ZENIT“
družba z om. zav. Mor. Žumberk
dobavljajo najboljši in najcenejši

krovski material

* Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vezenih, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini v

Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovije blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
veliko zalogo čevljev do-
:: mačega izdelka ::

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

čiti in kuriti. V vseh primerih je v zadevnih zaprtih delovnih prostorih obložiti stene in pód tako, da ni nikakih presledkov in da se dado lahko umivati. Ti delovni prostori morajo biti snažni in snažiti se morajo vedno mokro in po sklepu dela.

§ 2. Obrtni podjetniki so dolžni, ako se v napravah, ki jih je presojali po § 1., porablja več nego 20 s pleskarskimi, loščarskimi in slikarskimi deli zaposlenih delavcev, tem delavcem v obratovniških dati na razpolaganje posebne prostore za umivanje in oblačenje, ki se dado kuriti, z uredbami za hranjenje oblačil ter jedilne prostore in skrbeti za to, da bodo ti prostori vedno snažni.

II.

Posebni obratni predpisi.

§ 3. V pleskarskih, loščarskih in slikarskih obratih ter v vseh tistih obratih, v katerih se obrtniško opravljajo pleskarska, loščarska in slikarska dela, se morajo svinčevite barve in kleji hraniti in uporabljati le v takih posodah in shranbah, na katerih je svinčovitost vsebine narejena razvidno tako, da se opazi in razume.

§ 4. Obrtniško porabljanje svinčene beline ali drugačnih svinčevitih barv in klejev za pleskanje znotraj je prepovedano.

Za pleskanje znotraj v zmyslu tega ukaza naj velja tisto pleskanje, ki po svoji trajni ali poglobilni določbi rabe ni neposrednje izpostavljeno vplivom vremena.

V 1. odstavku obsežena prepoved se ne uporablja na dela, ki se tičeje naprave prvega temeljnega pleskanja ob izvršitvi čisto belega pleskanja na ravno takih starih svinčevitih pleskanjih ali pleskanja v prostorih, v katerih je pleskanje pogosto izpostavljeno vplivu vodnih ali drugih par.

Izjemoma sme obrtno oblastvo, določuje sicer potrebne oprezne naredbe, dovoliti uporabljanje znotraj tedaj, ako gre za izvršitev del, ki bi bila sicer izgubljena za domačo industrijo.

§ 5. Ako je obrtniško uporabljanje svinčene beline ali svinčevitih spojin v zmyslu predpisov § 4. ob izvrševanju pleskarskih, loščarskih in slikarskih del dopustno, oziroma dopuščeno, se za ta dela ne smejo privzemati ženske in mladostni pomožni delavci.

Ta prepoved velja, kolikor pridejo v poštev mladostni pomožni delavci, tudi glede za snaženje v § 1. omenjenih prostorov ter v § 8. omenjenih posebnih delovnih oblek. Delovne obleke se morajo vedno mokro snažiti.

Izjema velja glede mladostnih vajencev, ki so že dovršili 14. leto starosti, toliko, kolikor je potrebno privzemati jih k delom,

- a) pomočniki (trgovski pomočniki, pomagači, natakariji, vozniki pri vozarskem obrtu i. e.);
- b) tovarniški delavci;
- c) vajenci (učenci);
- d) tiste delovne osebe, ki se rabijo pri obrtu za nižja pomožna dela (pa ne spadajo k osebam, oznamenjenim v členu V, lit. d. uvodnega zakona k obrtnemu redu).

Pomožnim delavcem pripadajo tudi delovne osebe, ki imajo pravilno opravilo pri takih obrtnih podjetjih, katera obratujejo v členu V uvodnega zakona k obrtnemu redu navedene fizične ali moralne osebe poleg opravil in podjetij teh oseb, ki ne spadajo pod obrtni red.

Za višje službovanje praviloma z letno ali mesečno plačo nastavljene osebe, kakor poslovodje, mehaniki, faktorji, knjigovodje, blagajniki, ekspedijenti, risarji, kemiki i. e. se ne prištevajo k pomožnim delavcem.

Pomožni delavci v zmyslu obrtnega reda se imenujejo osebe, ki imajo službo v kakem obrtnem podjetju, se pravilno bavijo s tem opravilom, ne spadajo k osebam, namenjenim v členu V. črka d, razglasnega patenta k obrtnemu redu (dninarji, težaki i. dr.), in se ne uporabljajo za višja opravila (knjigovodje, blagajniki i. dr.).

Tudi udje obrtnikove družine morejo biti pomožni delavci v njegovem obrtu. a pojem pomožnega delavca se ne zahteva, da bi moral v vsakem slučaju dobivati plačo.

V navadnem življenju se rabi izraz »pomočnik« v ožjem pomenu te besede in pomenja zlasti obrtnega delavca pri rokodelskih obratih, ki ima že nekoliko strokovne izobrazbe.

Po besedilu § 73. o. r., črka d, je v posameznem slučaju težko določiti, ako je prištevati kako osebo, ki opravlja dela nižje vrste pri obrtu, pomožnim delavcem, ali spada dotični uslužbenec morda med navadne najemnike (dninarji i. dr.), katerih člen V. razglasnega patenta k obrtnemu redu ne šteje med obrtne delavce. Ako se § 73., črka d, razlaga bolj strogo, — kar bi bilo v korist delavcev železi, — bi večina takih delavcev spadala med obrtne pomožne delavce. Tako n. pr. se morajo semkaj šteti osebe, ki imajo službo pri stavbinskih obratih, podajajo opeko, delajo in nosijo omet itd.

Po predzadnjem odstavku § 73. o. r. se štejejo za obrtne pomožne delavce tudi tiste osebe, ki se uporabljajo obenem pri obrtnih in takih podjetjih, katera ne spadajo pod obrtni red. Tako se smatrajo za obrtne pomožne delavce n. pr. mizarski pomočniki pri gledaliških, delavci pri opekarnah, pri sekanju lesa, dalje osebe,

